

A.1. L'ACCÉS A LES ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES EN CONDICIONS D'IGUALTAT

En els darrers anys, el Síndic ha anat constatant les dificultats creixents de determinades famílies amb infants escolaritzats en centres concertats per satisfer el pagament de les quotes per a les activitats complementàries. Si bé el tractament d'aquestes dificultats difereix molt en funció del centre, el Síndic ha rebut queixes de famílies amb infants escolaritzats en centres concertats que obliguen l'alumne a no romandre a l'aula o al centre durant l'activitat complementària si no poden sufragar-ne el cost o que l'orienten a canviar de centre i a escolaritzar-se en una escola pública. Aquesta pràctica genera una situació discriminatòria cap a l'alumne en qüestió quan roman al centre sense les mateixes oportunitats i, a més, pot acabar expulsant de l'escola concertada l'alumnat socialment menys afavorit, amb la corresponent reproducció de processos de segregació escolar i les greus conseqüències educatives i socials que això provoca a curt i mitjà termini, respectivament.

Cal evitar que les activitats complementàries siguin un àmbit de generació de desigualtat educativa

En primer lloc, val a dir que les activitats complementàries són de caràcter voluntari i no lectiu. Ara bé, això no implica que no tinguin efectes en les desigualtats educatives derivades de l'existència d'un cost d'accés, element que no és prou valorat pel Departament d'Ensenyament, que, en aquest aspecte, actua com si aquesta desigualtat fos inevitable, tingués cobertura jurídica i no suposés un problema fonamental a l'hora de garantir el dret a l'educació en igualtat d'oportunitats.

En aquest sentit, en nombrosos centres concertats les activitats complementàries no tenen la consideració real i pràctica de complementàries, és a dir, de voluntàries i no lectives, i no hi ha una diferenciació efectiva i clara entre l'horari lectiu i l'hora complementària.

En segon lloc, cal recordar que aquesta manca de diferenciació entre l'horari lectiu i l'activitat complementària té a veure, en bona part, amb l'horari en què aquesta activitat es desenvolupa. En determinats centres concertats l'horari escolar s'organitza de tal manera que no sempre les activitats complementàries s'ubiquen formalment abans o després de l'horari de matí o de tarda.

En tercer lloc, els continguts que s'imparteixen no sempre tenen un caràcter pròpiament no lectiu, en el sentit que s'utilitzen ocasionalment per al desenvolupament del currículum establert, com si tingués caràcter lectiu sense ser-ho, amb una clara continuïtat curricular amb les activitats lectives.

En nombrosos centres concertats no hi ha una diferenciació efectiva i clara entre l'horari lectiu i l'hora complementària

En quart lloc, atesa aquesta manca de diferenciació entre l'horari lectiu i l'hora complementària, hom entén que una escolarització normalitzada en un centre concertat inclou la participació a les activitats lectives i també a l'hora complementària, després de sufragar-ne el cost. La gran majoria d'alumnat d'aquests centres així ho fa.

En cinquè lloc, i en vista d'aquesta desigualtat derivada del cost d'accés, d'una banda, s'ha de tenir en compte el caràcter no lucratiu de les activitats complementàries; de l'altra, que les quotes s'han d'ajustar al cost real d'aquestes activitats (art. 50.3 LEC). A la pràctica, però, hi ha dubtes que les quotes complementàries que cobren alguns centres concertats garanteixin el caràcter no lucratiu de les activitats.

En sisè lloc, atesa aquesta desigualtat derivada del cost d'accés, cal recordar que el caràcter voluntari de les activitats complementàries no justifica que els centres concertats puguin excloure d'aquesta activitat l'alumnat de famílies socialment desfavorides que no tenen la possibilitat de sufragar-ne el cost, i més quan aquesta activitat està plenament integrada en l'activitat escolar ordinària del grup-classe.

En setè lloc, l'ordenament jurídic preveu el deure del Departament d'Ensenyament d'establir ajuts per a l'accés a les activitats complementàries, la qual cosa no es compleix actualment (art. 6 i 202 de la LEC).

I, finalment, en vuitè lloc, davant de la possibilitat d'establir ajuts, el Departament d'Ensenyament exposa la manca de disponibilitat pressupostària per finançar aquestes activitats complementàries, i el caràcter discriminatori que el finançament d'aquestes activitats per a determinats alumnes amb dificultats econòmiques podria suposar en relació amb l'alumnat dels centres públics en els quals aquestes activitats no s'imparteixen. Amb relació a aquesta qüestió, cal afirmar que qualsevol mesura adreçada a garantir la igualtat d'accés de l'alumnat socialment desfavorit a una determinada activitat escolar i a combatre la segregació escolar no pot ser concebuda com a discriminatòria, ja que l'ordenament jurídic conté un principi de discriminació positiva davant de situacions de desigualtat real (art. 9.2 CE i 4.2 EAC).

El Síndic demana al Departament d'Ensenyament:

- Un compromís més gran per evitar que les activitats complementàries siguin un àmbit que generi desigualtat educativa.
- Que reguli les activitats complementàries i també els ajuts per fomentar-ne l'accés, d'acord amb el que estableix la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (article 50.3).
- Que es garanteixi la voluntarietat de la participació a les activitats complementàries i que s'ubiqui l'activitat complementària abans o després de l'horari lectiu de matí o de tarda.
- Que es garanteixi la diferenciació clara entre les activitats complementàries i les activitats lectives pel que fa al seu contingut curricular, i que s'impeixi de manera més activa que hi hagi centres concertats que destinin l'hora complementària a reforçar el currículum oficial (especialment si hi ha alumnes que en queden exclosos per raons econòmiques).
- Que es valorin els processos de transvasament d'alumnat socialment menys afavorit del sector concertat al sector públic.
- Que es faci una convocatòria d'ajuts per garantir l'accés en igualtat d'oportunitats a les activitats complementàries, tal com estableix la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (article 202 i altres).
- Que no s'autoritzi quotes per a les activitats complementàries quan aquestes siguin superiors al cost real de l'activitat i que s'estableixin els criteris per autoritzar les quanties màximes que els centres poden percebre.

Queixa 04815/2012

La persona interessada va escolaritzar la seva filla en un centre concertat, atès que no hi havia places disponibles a cap escola pública. En aquell moment, va ser informada que no hauria de pagar les quotes de les activitats complementàries per la seva delicada situació econòmica, que va fer que l'infant tingués la consideració d'alumnat amb necessitats educatives específiques. A partir de l'any 2012, el centre va demanar a la família el pagament mensual de les quotes de les activitats complementàries, amb l'argument que no havia rebut l'assignació del Departament d'Ensenyament per cobrir les despeses d'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives específiques.

L'estudi de la queixa posa de manifest que l'alumna afectada va poder assistir a les activitats complementàries durant els cursos 2011/2012 i 2012/2013, però també que, com que no es van abonar els rebuts, el col·legi va informar la família que la nena no podria participar a les activitats complementàries del curs següent.

En aquest sentit, en vista d'aquesta desigualtat derivada del cost d'accés, el Síndic recorda que el caràcter voluntari de les activitats complementàries no justifica que els centres concertats puguin excloure d'aquesta activitat l'alumnat de famílies socialment desfavorides que no tenen la possibilitat de sufragar-ne el cost, i més quan aquesta activitat està plenament integrada en l'activitat escolar ordinària del grup-classe.